

ખોજ

“સર, ઇટ્સ રેડી, શેલ વી?” કહેતો શ્રીજિત હાથમાં હેડફોન લઈને ડિરેક્ટર સામે ઊભો રહ્યો. ડિરેક્ટરના ચહેરા પર ખુશી તો હતી જ સાથે જ ઇંતેજારી જોઈને શ્રીજિતે હેડફોન એના કાન પર બરાબર ગોઠવ્યું. ઇશારો કરીને રેકોર્ડિસ્ટને પ્લે કરવા કહ્યું. રેકોર્ડિસ્ટે પ્લેયરનું બટન ઓન કર્યું એની સાથે મ્યુઝિક શરૂ થયું.

‘હહ હહ...અહ આહહહહહહ...હહહહ!’

ડિરેક્ટર આંખ બંધ કરીને ગીતના શબ્દોને ગણગણાવતો મ્યુઝિક સાંભળતો રહ્યો, નિર્લેપ ભાવે. શ્રીજિતની નજર એના ચહેરા પર મંડાઈ. થોડી વાર પછી ડિરેક્ટરે બંને હાથે કાન પર હેડફોનનાં સ્પીકર્સને થોડાક વધુ દબાવીને મ્યુઝિક સાંભળ્યું; અને એના કપાળમાં રેખાઓ બદલાવા લાગી. ભાવ બદલાયા. જેમ-જેમ ડિરેક્ટરના ચહેરાના ભાવ બદલાતા ગયા તેમ-તેમ શ્રીજિતના ચહેરા પર અત્યાર સુધી છવાયેલો ઉત્સાહ ડગમગવા લાગ્યો. ડિરેક્ટરના કોઈક ન ગમતા પ્રતિભાવની અપેક્ષાએ ઊભો રહ્યો.

શ્રુતિ કાચના પાર્ટિશનમાંથી કોઈ પ્રતિભાવની અપેક્ષાએ બહાર ડિરેક્ટરની બાજુમાં ઊભેલા શ્રીજિત સામે જ જોઈ રહી હતી. શ્રીજિત ડિરેક્ટરના ચહેરા બદલાતા ભાવોને વાંચવાનો સતત પ્રયત્ન કરતો રહ્યો.

ઑડિયો ક્લિપ પૂરી થતાં ડિરેક્ટરે હળવાશથી હેડફોન નીચે ઉતાર્યું અને બાજુની ટિપાઈ પર મૂક્યું. ફરીથી એણે આંખો બંધ કરી, વિચારની મુદ્રામાં બેસી રહ્યો. પછી શાંત સ્વરમાં બોલ્યો, “જિંદગી મેં યદી રંગ હી ન હો તો, જિંદગી મેં મજા કેસી?”

“જી સર. સહી હૈ લેકિન...?” શ્રીજિતે આજ્ઞાકિત બની કહ્યું.

“યે કેસા સૂર મંદિર હૈ, જિસ મેં સંગીત હી નહિ!” ડિરેક્ટર હજુ આંખો બંધ જ રાખીને એ બોલતો જતો હતો.

શ્રીજિતને જેની અપેક્ષા હતી એવો સ્પષ્ટ જવાબ નહોતો મળી રહ્યો, એટલે એ ડિરેક્ટરની કાવ્યાત્મક વાણી સાંભળી ગૂંચવાયો. પછી પૂછ્યું, “મેં કુછ સમજા નહીં.”

“મેરે કહને કા મતલબ ભી નહીં સમજે!” હિતેશે એના કહેવાનો અર્થ શ્રીજિત નથી સમજ્યો એમ માની ચોખવટ કરતાં જે જવાબ આપ્યો એ સાંભળી રેકોર્ડિસ્ટ અને શ્રીજિત શૂન્યમનસ્ક બની એના સામે જોઈ જ રહ્યા.

“આત્મા હોની ચાહીએ; વો કેસા સંગીત જીસ મેં અસલી સૂર હી ન હો? ઈસ મેં ઓરિજિનલ સૂર નહી હૈ; ભૈયા! બિન સૂર, સબ સૂન!” શ્રીજિત ગૂંચવાયો. ઘણી મહેનત કરીને એણે આ સંગીત બનાવ્યું હતું. એ ધીમા સ્વરે બોલ્યો.

“સર...વો ઓરિજિનલ તો... કી-બોર્ડ...!”

“માલુમ હૈ, આજકલ તુમ લોગ કી-બોર્ડ સે હી સબ સૂર નિકાલ લેતે હો, લેકિન સમજો તુમ, વો એક મશીન છે. મશીન અને માનવમાં કોઈ ફર્ક ખરો કે નહીં, દોસ્ત? સમજાય છે મારી વાત? ડૂ ઈટ; અધરવાઈઝ ફર્ગેટ ઈટ.” થોડીક ક્ષણ પહેલાં ખુશ થઈને ઈંતેજારીપૂર્વક કાન પર હેડફોન લગાવનાર ડિરેક્ટરે દેખીતા અણગમા સાથે હેડફોન કાઢીને ટેબલ મૂકી ટકોર કરતાં કહ્યું.

સૂરજ ડૂબી રહ્યો હતો. શ્રીજિતની નજર સિમેન્ટ, કોન્ક્રીટ અને લોઢાના પાયા પર ઊભેલી તોતિંગ ઇમારતો ઉપર ફરી રહી હતી. એક હદ સુધી હવામાં ધુમાડો અને પ્રદૂષણનાં કાળાં-ધોળાં અનેક વલયો ઘૂમરાઈ રહ્યાં હતાં. એ ધૂંધળા વાતાવરણમાં પણ દૂરથી દેખાતો દૂરદર્શનનો ઊંચો ટાવર પેલા ભૂકંપના દિવસે જેમ ડોલતો હતો એમ એની ટુક હાલતી દેખાતી હતી. દૂર કેટલીક ચીમનીઓ ધુમાડો ઓકી રહી હતી અને એ ધુમાડાથી ડૂબતા સૂરજને ઢાંકવાનો નિષ્ફળ પ્રયાસ કરી રહ્યો હતો. પરંતુ એ ક્ષિતિજમાં અડિંગો જમાવી બેઠેલી એ કાલિમા વધુ ટકી નહીં; ડૂબતા સૂરજના તેજે એમાં પણ ધીરેધીરે લાલાશ ભરાતી જતી હતી.

બત્રીસમા માળ પર આવેલા શ્રુતિના ફ્લેટની કાચથી મઢેલી અને ફૂલછોડથી છવાયેલી વિશાળ બાલ્કનીમાં શ્રીજિત ઊભો હતો. જેટલી ઊંચાઈ પર એ ઊભો હતો, એટલું જ વધુ એનું મન આજે વિહ્વળ હતું. સાંજે ઊઠેલી નૈર્ઋત્ય પવનની લહેરોમાં એના આંકડિયાળા લાંબા વાળ ઊડતા હતા. એના ઘઉંવણાં ગોળ ચહેરા પર છવાયેલી નિરાશા વચ્ચે પેલી સંધ્યાનો

ગેરુઓ રંગ એના ચહેરા પર છવાયો હતો. વિહ્વળ નજરોથી એણે દૂર દૂર સુધી જોયું. મોટી ફેમનાં ચશ્માંના કાચમાંથી દૂરનું દૃશ્ય ધૂંધળું દેખાયું. સૂરજ ડૂબવામાં જ હતો. એને સિમેન્ટના જંગલ સિવાય કશું નહોતું દેખાતું; દેખાતા હતા તો માત્ર દૂરદર્શનનો પેલો જૂનો ટાવર અને બીજા ડિજિટલ ઇંડિયાની આહલેક પોકારતા મોબાઇલ અને સેટેલાઇટ નેટવર્કના લોખંડના આધુનિક ટાવરો. એની સામે કોણ મોટું એની હરીફાઈ કરતા હતા પેલા સિમેન્ટ-કોન્ક્રીટના ઊંચા-ઊંચા ઝાડ જેવા અને હવે કાળા ભળાતા મહાકાય ટાવરો. હા, એમાં હવે ઝીણી-ઝીણી રોશની ઝળહળતી થઈ હતી.

શ્રુતિએ ફ્લેટમાં લાઇટની સ્વિચ પાડી. કિચનમાં ઇલેક્ટ્રિક કીટલીમાં કાફૂ-ચીનોહ કોફી તૈયાર થઈ એટલે શ્રુતિએ એક નજર બાલ્કનીમાં ઊભેલા શ્રીજિત સામે કરી. શ્રીજિતનું ધ્યાન બહારની દુનિયા પર હતું. શ્રુતિ બે મગ સાથે કોફી-ટ્રે લઈ એની પાછળ આવી ઊભી રહી. એણે શ્રીજિતને પસંદ એવા લીલા રંગનો પેન્સિલ-કટ વનપીસ પહેર્યો હતો. એમાં એનું શરીર ખૂબ ભરાવદાર અને સુડોળ પણ લાગતું હતું. શ્રુતિના ડાબા કાંડા પર સાપનું સુંદર ટેટૂ ચીતરેલું હતું. એના એક કાનમાં સર્પાકાર લાંબી બુટ્ટી લટકતી હતી અને બીજા કાનમાં માત્ર સિંગલ રિયલ વાઇટ પર્લની બુટ્ટી હતી. ગળામાં ઝીણી ઇટાલિયન ડિઝાઇનની સોનાની ચેઇન ચમકતી હતી. એના વાળ ટૂંકા અને બોબ્ડ કટ સેટ કરેલા હતા. બત્રીસમા માળે વહેતા પવનમાં પણ સુંદર લાગતા હતા. એમાંથી છૂટી પડી એકાદ-બે લટો એની ખુલ્લી આંખોમાં ખલેલ પાડતી હતી.

“ચોર કોફી...” મૃદુ અવાજ કાને પડતાં જ શ્રીજિતે એકદમ પાછળ ફરીને જોયું. કોફી-ટ્રે સાથે હસતી શ્રુતિ એની સામે ઊભી હતી. શ્રીજિતે એક કોફી-મગ પરથી ઢાંકણ ઉપાડ્યું. મગમાંથી એકદમ વરાળ ઊઠી. શ્રીજિતે હથેળીમાં એ વરાળને કેદ કરવાનો અનાયાસે જ પ્રયત્ન કર્યો; પણ વરાળ ક્ષણિક જ રહી અને વહેતા પવન સાથે એ વીખરાઈ ગઈ.

સંધ્યાના આછા અંધારામાં લપેટાતા જતા રાજમાર્ગો પ્રકાશપુંજ બની અંધારામાં નદીમાં તરતા દીવાઓની લાંબી વણજારની જેમ વહી રહ્યા હતા. પેલા મહાકાય ટાવરો પણ રોશનીથી જીવંત થવાના પ્રયત્ન કરતા હતા. માનવીઓની સાથે પક્ષીઓ પણ ઊંચા સિમેન્ટનાં જંગલોના અનેક માળાઓમાં પાછાં વળી રહ્યાં હતાં. શહેર કરતાં આ ઊંચી ઇમારતના

બત્રીસમા માળે સૂરજ મોડો આથમ્યો હતો. શ્રુતિના ચહેરા પર સંધ્યાની લાલિમા સહજ વર્તાતી હતી. શ્રુતિએ કોફીનો મગ શ્રીજિતને હાથમાં પકડાવ્યો. મગ એણે લઈ લીધો, પણ એ દૂર ઊંચી ઈમારતોના ઝગમગતા ઝુંડને ક્ષુબ્ધતાથી જોઈ રહ્યો. સંધ્યા સમયની ક્ષણિક વિહ્વળતા એના મનમાં ઊતરતી જતી હોય એમ એ વિચારતો રહ્યો.

શ્રુતિએ વાત શરૂ કરી, “ડિરેક્ટરની વાત પર આટલું કેમ વિચારે છે? આપણે કામ હાથ પર લીધું છે તો પૂરું પણ કરીશું જ.”

ક્ષુબ્ધતા શ્રીજિતના મન પર સવાર હતી. એણે કોફીનો મગ હોઠે માંડ્યો. કોઈ જવાબ ન આપ્યો.

“...એ ઓરિજિનલ હોવું જોઈએ એમ ને? એમાં આત્મા હોવો જોઈએ એમ ને?” શ્રુતિએ ફરીથી વાતને આગળ વધારી અને મૂળ મુદ્દો છેડ્યો.

“ક્યાં શોધું આ સિમેન્ટ-કોન્ક્રીટના જંગલમાં ‘આત્મા’ને? ચારેબાજુ મને જે દેખાઈ રહ્યું છે એમાં તો મળી રહ્યું!” નજરને બહાર જ ફરતી રાખીને એ વિહ્વળ બની બોલ્યો.

“પણ, એમનું કહેવું તો સાચું જ છે, આત્મા વિના સંગીત અધૂરું જ હોય.” શ્રુતિએ એની કોફી પીતાં-પીતાં કહ્યું. કોફીની ચૂસકી લેતાં હોઠના અવાજે શ્રીજિતે પ્રેમથી શ્રુતિ સામે જોયું. શ્રુતિએ ફરીથી એક મોટો ઘૂંટ હોઠના અવાજ સાથે લઈને એની સામે આંખ મિચકારી. એણે શ્રુતિની મસ્તીભરી આંખો સામે જોયું. એની આંખોમાં કોઈ ભારે નટખટ તોફાન ઊઠતું હોય એમ એ જોઈ રહ્યો. બંનેની આંખો મળી. શ્રીજિત થોભ્યો; પછી બોલ્યો, “હા, મને ખબર છે. કળા અને સંગીતસાધનામાં સર્વોત્તમ પ્રાપ્ત કરવું એ સહેલું તો નથી, અને આ તો આપણે પ્રોફેશનલ છીએ.”

શ્રીજિત સહેજ નજીક ગયો શ્રુતિની. શ્રુતિએ એની હરકતને પારખીને કહ્યું, “...અને સાધના માટે સાધકની નજર સાધ્ય પર ટકી રહેવી જોઈએ. સાચું ને!” શ્રુતિએ એ એના નાકને ટચ કર્યું; પછી બે ડગલાં શ્રીજિતથી દૂર ચાલી અને બોલી, “સાચા કલાકારનું ધ્યેય સાધ્ય સુધી પહોંચવાનું હોય, એ માટે જીવનના અંત સુધી મથવું પડે.”

શ્રીજિત ઉતાવળે બોલી ઊઠ્યો, “પણ, ક્યાંથી શક્ય બને?” સાંજના ક્ષુબ્ધ વાતાવરણથી છુટકારો મેળવવાનો શ્રીજિતે પ્રયત્ન કર્યો.

શ્રુતિએ બેફિકરાઈથી એના હોઠ પર ચોંટેલી કોફી પર જીભ ફેરવી.

શ્રુતિની આ હરકત નટખટ હતી, એ શ્રીજિતે અનુભવ્યું. એનું મન બીજે ક્યાંક હતું

એટલે એ થોડોક નર્વસ થયો. એણે નજર ફેરવી લીધી. ફરીથી એ બહારની દુનિયા જોવા લાગ્યો. ફરીથી એ વિચારે એ ચઢી ગયો, “શું મેં પૂરી મહેનત નહોતી કરી? શું ખૂટતું હશે?”

જાતને જ એક સવાલ પૂછી બેઠો શ્રીજિત. સારું જ તો કર્યું એણે, પણ જ્યારે મન ગૂંચવાયેલું હોય ત્યારે શું જાત પાસેથી જવાબ મળે ખરો? જવાબ ન હતો એની પાસે. એના કાને શ્રુતિના શબ્દો અથડાયા. “જો તમે પ્રામાણિકપણે મહેનત કરો છો તો તમારી એ મહેનત તમારી સાધના ગણાય. જ્યાં સુધી આપણને જે જોઈએ એ પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી નિષ્ઠા સાથે પ્રયત્નશીલ રહી અથાક મહેનત જાળવી રાખવી જોઈએ, વિથ નો ચીટિંગ, વિથ સેલ્ફ, લાઈક ઇન લવ.”

શ્રીજિત ધ્યાનથી આજ્ઞાકિત બની એના શબ્દોને સાંભળી રહ્યો. એ વચ્ચે બોલ્યો. “સચ, કહા હૈ, બગેર આત્મા સંગીત અધૂરા હોતા હૈ.”

“એસા કોઈ સૂર મંદિર નહીં, જિસ મેં સંગીત નહીં. જૈસે કિ, મશીન તો બે માનવીઓની મુલાકાત કરાવી શકે, લેકિન પ્યાર તો ઇન્સાન કો હી કરના હૈ, સા”બ! યૂ સી, કી-બોર્ડ મશીનમાં ઓલરેડી અપલોડેડ ચિપ્સ હોય છે, નવું કશું જ ન હોય. એટલે, પ્રેમ હોય કે સંગીત એમાં પૂર્ણતા પ્રાપ્ત કરવા માટે એમાં જીવન ઉમેરવું પડે.” શ્રુતિ એકશ્વાસે બોલી ગઈ.

“મતલબ?” શ્રીજિતને શ્રુતિની વાતમાં રસ પડ્યો.

“મતલબ, પ્યાર કરના પડતા હૈ, એ માટે બે વ્યક્તિઓએ મળવું તો પડે ને! જાતે મહેનત કરવી પડે, હમને કોઈ ચીજ ઓરિજિનલ ચાહીએ તો વહ ઓરિજિનલ હી હોના ચાહીએ.” શ્રુતિએ શ્રીજિતને પાનો ચડાવતાં જીવનની ફિલસૂફી રજૂ કરી અને શ્રીજિત સામે આંખો ઉલાળતી રહી. એ બોલતી અટકી એટલે શ્રીજિતે શ્રુતિના ગોરા મોટા ગાલ પર મગ ટચ કરીને બાકી બચેલી કોફી એકશ્વાસે પી ગયો.